

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

Муниципальное образование «Окинский район»

МАОУ "Саянская СОШ"

РАССМОТРЕНО

На заседании МС

 Шагжеева Б.А.

Протокол №1
от «28» 08. 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УВР

 Жунусова Э.К.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

 Галсанова А.Д.

Приказ № 134/1
От 01.09.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература(бурятская)»

для обучающихся 4 класса

Саяны, 2023

Тайлбaри бэшэг

Рабочая программа по родной литературе составлена на основе следующих нормативно-правовых и инструктивно-методических документов:

1. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
2. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 29.12.2014 г. №1897 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования».
3. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.03.2014 г. №253 «Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования».
4. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 08.03.2015 г. №576 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 31 марта 2014 №253».
5. Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП «О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
6. Приказа МОиН РБ от 26.06.2015 г № 02-16/2100 «Об опубликовании примерных ООП НОО и ООО и организации преподавания бурятского языка и литературы в общеобразовательных организациях Республики Бурятия»;
7. Учебный план МАОУ «Саянская СОШ».
8. Положение о рабочей программе МАОУ «Саянская СОШ».

Ямаршье арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, нийтэ үүргээрэ онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байһан гуламта, хүн бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ һанал бодол харуулһан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэнэ. Тиимэһээ һургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошье хэлэн өөрын һууритай.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлийн нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда хургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө хурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй найнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ,сэбэр ульгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадабаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теори мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин хургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда хургуулийн буряад хэлэнэй удхатай тааруу, энэ нэрлэгдэһэн шадабаринуудай үндэһэ хуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлэеэ мэдэхэ, буряад хэлэтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бэеэ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой.

Эхин хургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй **гол зорилго**: түрэл буряад хэлэн дээрэнэ бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа хургаха; түрэлхи хэлэн гэһэн наукатай танилсуулха.

Эхин классуудта түрэл хэлэ зааха **тодорхой зорилгонууд** гэхэдэ:

- 1.Хэлэн ухаан хоёрой хоорондо нягта холбоотой байдаг дээрэһээ үхибүүдые түрэл хэлэндэнь хургахадаа. тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха.
- 2.хурагша бүхэниие зүбөөр , уран гоёор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо.
- 3.Түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн хургаалнуудые ойлгуулха.
- 4.Эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшье үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.
- 5.хурагшадай аман хэлэлгы хэшээл бүхэндэ баяжуулангаа, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ, һанал бодолыень алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ хургаха мэтэ.

Литературна уншалгын гол удха

Эхин шатын болон дунда хургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа **гол шухала гурбан бүлэгһөө** бүридэнэ:

1. Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ хуури дээрэ бэелүүлэгдэхэ болоно. *Хэшээлдээ «Түрэлхи хэлэн» гэжэ ном барина.* Авторнууд: С.Ц. Содномов, О.В.Ринчинова: 4-дэхи класста уншаха ном. Нэгэ хубитай- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл,2019 он; Буряад уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаман баталһан.

Эхин класста үзэгдэхэ буряад хэлэнэй шэнэ программа хадаа мүнөөнэй шэнэ ФГОС-ой эрилтэдэ харюусамаар зохёогдоһон байна. Буряад хэлэнэй программа үхибүүдэй һаһанда, хүгжэлтэдэнь таарамжатайгаар зохёогдоһон байха. Эхин шатада шэнэ эрилтэнүүд табигдана.

Тэдэ эрилтэнүүд үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ гүрэн түрын харасын ондоо болоһониие харуулна.

Тус программын гол шэглэлнүүд гээшэ хадаа иимэнүүд:

1. Уншаха шадабаритай болгохо.
2. Харилсаха шадабаритай болгохо

Нуралсалай түсэб соо энэ предметэй байра найруулан бэшэлгэ.

Описание места учебного предмета в учебном плане

Нуралсалай жэл соо 68 час үгтэнэ.

1-дэхи четверть – 18 час

3-дахи четверть – 20 час.

2-дохи четверть - 17 час

4- дэхи четверть - 17 час

Содержание учебного предмета («Түрэлхи хэлэн» программын гол бүлэгүүд):

№	Гол бүлэгүүд	Саг
1	Түрэлхи хэлэн, түрэн дайда	5
2	Хэшэгээр баян намар	4
3	Арадай аман зохеол	10
4	Литературна онтохонууд	9
5	Үбгэн буурал үбэлнай	7
6	Арадай баатар Гэсэр	4
7	Сагаалган – манай хайндэр	6
8	Айлшан хабар	5
9	Уран зохёолшод – үхибүүдтэ	11
10	Сэсэгтэ зун	5
11	Жэл соо үзэхэнөө дабталга	2
		68 саг

Литературна уншалгын гол удха

Бага наһанай үхибүүдые эрдэм бэлигтэ хургаха, алишье талаһаа болбосорон хүгжөөхэ, ажабайдалай үргэн замда өөрынгөө арга боломжонуудые хэрэглэжэ шадаха хүсэд дүүрэн дадалнуудые олгуулха зорилготой нуралсалай системэ болоно. Энэ нуралсалай гол зорилго хадаа үхибүүн бүхэниие хүгжөөн хургаха, тэдэнэй мэдэсэ, шадабари, дүй дүршэлнүүд нурагшадай хүгжөөлгын үндэнэ нуури боложо үгэхэ зэргэтэй.

Хэлэн болбол арадай хүгжэлтын нэгэ хуби болоно. Түрэл хэлээ шудалжа, эрдэм мэдэсээ үргэдхэын тула нурагшад ямар шалтагаанаар хэлээ мэдэхэб, хэлэнэй удха ямар байхаб гэжэ

тодорхой мэдэрэлдэ абтаха ёһотой. Харин зүбөөр хэлэжэ һурахын тулада үхибүүд юун тухай хэлэхээ, ямар үгэнүүдые хэрэглэн, хөөрэлдөө үнгэргэхэб гэжэ мэдэхэ шухала.

Эхин һургуулийн шухалын шухала зорилго хадаа үхибүүдые найнаар уншуулжа, зүбөөр хэлүүлжэ ба бэшүүлжэ хургаха; арадайнгаа аман уран зохёолдо, Эхэ орондоо, түрэнэн тоонто нютагтаа, түрэлхи хэлэндээ, түрэл арад зондоо, бэшэшье яһатанда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ; арад зонойнгоо найн найхан ёһо заншалнууд ба сэсэн мэргэн хугаалнуудые ойлгуулха г.м.

Дээрэ хэлэгдэһэн зорилгонуудые бээлүүлхэ хэрэгтэ хэлэнэй үүргэ сэгнэшэгүй.

Эхин шатын болон дунда һургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа *гол шухала гурбан бүлэгһөө* бүридэнэ:

1. Грамотада һургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
3. Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ һуури дээрэ бээлүүлэгдэхэ болоно.

Личностные, метапредметные и предметные результаты освоения содержания учебного предмета

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) - өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;
- Хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать)
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгаха;
- Багшын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгтэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха;
- Үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схеиэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;

- Хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэнэниие ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;
- Классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудыг сахиха тухайгаа элсэхэ;
- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгээр хүдэлхэ, тийхэдээ олон ондоо «тушаал» бэе дээрээ абаха; ударидагшын, даабари, дүүргэгшын, бэшээшын г.м.

Түрэлхи хэлээр шадабари (предметные результаты):

- Багшын, нүхэдэйнгөө хөөрэнэн, уншаһан текст хадуун абаха;
- Бүхэли үгөөр, зүбөөр, ойлгосотойгоор, уранаар уншаха;
- Текстн нэрын удха ойлгохо, үгтэнэн нэрэнүүд сооһоо текстн удхада таараха нэрэ шэлэхэ

Литературнауншалга. Календарно-тематическа түсэблэл

Долоон хоногто – 2 саг, жэлэй 68 саг

№	Хэшээлэй темэ	Сагай тоо	Түсэбөөр үнгэргэхэ үдэр	Ёһоороо үнгэргэнэн үдэр	Шадабари
Түрэлхи хэлэн, түрэнэн дайда – 5 саг					
1	Түрэлхи хэлэн, түрэнэн дайда	1			
2	Буряад хэлэмнай. М. Чойбонов	1			
3	Ямар хэлэн дэлхэй дээрэ аһан баян бэ? Ц-Б.Бадмаев	1			
4	Буряад оромнай найхан даа! Ш.Нимбуев	1			
5	Байгал далай - манай баялиг. (Байгал далай тухай суглуулбари хэхэ, һонин юумэ суглуулха, дуратай шулэг сээжээр уншаха, ой модоной аша зураха)	1			
Хэшээгээр баян намар – 4 саг					
6	Хюруу. Д-Х Цынгуюва. Намар. Ц.Цырендоржиев. Шүлэглэмэл зохёолнууд (олицетворении, толгой холболго, эпитет, метафора)	1			
7	Шубуудай аян. Х.Намсараев.	1			
8	Ой модоной аша туһа. А. Жамбалон	1			
9	Намарай хахасалга. И.Намсараев.	1			
Арадай аман зохёол - 10					
10	Таабаринууд. Тэдэнэй янза.	2			

11	Онъон үгэнүүд.	1			
12					
13	Арадай онтохонууд. Буряад арадай онтохонууд. «Ангуудай суглаан»	1			
14	Шадамар Шалхагар хоёр.	1			
15	Алтан сээг.	1			
16	Зүүн зүгэй арадуудай онтохонууд. Эбтэй дүрбэн амитан (монгол арадай онтохон)	1			
17	Һанаамгай туулай (энэдхэг арадай онтохон)	1			
18	Европын арадай онтохонууд. Сагаан морин (венгер арадай онтохон)	1			
19	Гурбан аха дүүнэр (немец арадай онтохон)	1			
<i>Литературна онтохонууд – 9 сэг</i>					
20-23	Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ. Б.Абидуев	4			
24-26	Туламтай шоно. Д.Дашинимаев.	3			
27-28	Зоригтой хоёр.Ц.Номтоев.	2			
<i>Үбгэн буурал үбэлнай- 7 сэг</i>					
29	Үбэл. Ч-Р. Намжилов	1			
30	Түрүүшын саһан. Б. Гармажапов	1			
31-32	Соохорхон инзаган. Ц.Шагжин.	2			
33	Саһаханууд. Г. Чимитов	1			
34	Ёлко. Г. Чимитов	1			
35	Жабар үбгэн. Г. Чимитов	1			
<i>Арадай баатар Гэсэр – 4 сэг</i>					
36	Тэнгэришүүлэй хоорондохи дайн	1			
37	Баатарай газар дээрэ түрэлгэ	1			
38	Нюһата-Нюургай гэжэ нэрэ хүбүүндэ үгтэбэ.	1			
39	Баатар бээ бээлжэ, Гэсэр боложо тодорбо.	1			
<i>Сагаалган – манай һайндэр – 6 сэг</i>					
40	Сагаалганай тобшохон туухэ.	1	23.01		
41	Сагаалганай магтаал. Ж. Юбухаев	1			

42	Сагаалган. С.Хүбүүхэйн.	1			
43-45	Харгымнай эхин (туужаһаа хэһэг). Сагаалган. Г-Д.Дамбаев	3			
Айлиан хабар – 5 саг					
46	Хабар. Д. Улзытуев.	1			
47	Хабарай амисхал. Б.Санжин.	1			
48	Таряалангай дуун. Э.Дугаров.	1			
49	Ашата эжы. Н.Цынгуев.	1			
50	Эжыдээ. Г.Чимитов Эжы. Ц.Бабуева.	1			
Уран зохёолиод үхибүүдтэ- 11 саг					
51	Г.Г.Чимитов. Үнэгэн шоно хоёр. Басни.	1			
52	Г.Чимитов. Баабгай хүбүүн.	1			
53	Ц-Б.Б.Бадмаев. Залхуу Шагдар.	1			
54-55	Г.Ц.Бадмаева. «Гэмтэй бэшэб...»	2			
56-58	Ч. Ц. Цыдендамбаев. Табан патроной тангариг нюуса.	3			
59	Э.Ч.Дугаров. Һайнай үзэглэл.	1			
60	Модохонууд (онтохон)	1			
61	Һайрхуу бороо (басни)	1			
Сэсэгтэ зун - 5					
62	Наран ба хүүгэд. Ц.Цыремпилов	1			
63	Улаалзай. Б.Базарон	1			
64	Сэсэгүүдэй дүхэриг. Г.Дашабылов.	1			
65	Наранай туяа. Б.Абидуев.	1			
66	Үглөөгүүр ойдо. Б.Базарон	1			
Жэл соо үзэһэнөө дабталга -2					
67-68	Литературна ушалгын темэнүүдээр тобшолол. Дүн гаргалага	2			

